

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-635-5-1>

GUEST LECTURES AS A CHANNEL FOR KNOWLEDGE EXCHANGE WITHIN THE EUROPEAN EDUCATION AREA

ГОСТЬОВІ ЛЕКЦІЇ ЯК КАНАЛ ОБМІНУ ЗНАННЯМИ В РАМКАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Berezhna Svitlana Viktorivna

*Doctor of Philosophy, Professor,
Vice-Rector for Scientific, Innovative
and International Activities
H. S. Skovoroda Kharkiv National
Pedagogical University
Kharkiv, Ukraine*

Бережна Світлана Вікторівна

*доктор філософських
наук, професор,
проректор з наукової, інноваційної
і міжнародної діяльності
Харківський національний
педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна*

Євроінтеграція України охоплює не лише політичні та економічні процеси, але й сферу освіти, яка виступає одним із ключових чинників комунікації з європейською спільнотою. Європейський простір вищої освіти спирається на такі ключові принципи, як якість освіти, взаємне визнання дипломів, мобільність студентів і викладачів, академічна свобода тощо. В цьому контексті участь України в цих процесах є надзвичайно важливою для гармонізації вищої освіти з європейськими стандартами, адже у Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки відзначається існування розриву між системою вищої освіти та потребами ринку праці. Зокрема, зміст освітніх програм не завжди відповідає вимогам роботодавців, а навички випускників закладів вищої освіти не повністю задовольняють потреби ринку. Виявляється нестача практичних професійних умінь у студентів, теоретичні знання часто відділені від практичного застосування, а випускники не завжди готові до реальної роботи в бізнес-середовищі. Крім того, недостатньо залучаються зацікавлені сторони до формування та вдосконалення переліку компетентностей і освітніх програм [1]. Гостьові лекції – це тимчасові виступи запрошених експертів, викладачів або практиків, які діляться своїм досвідом. Гостьові лекції можуть організовуватися для здобувачів вищої освіти всіх рівнів, докторантів та працівників Університету і проводитися поза затвердженим розкладом занять згідно з індивідуальними навчальними планами [2]. У більшості ЗВО України є «Положення про гостьові лекції», де прописані формат проведення лекцій, їх фінансування, цільова аудиторія

тощо (Рівенський державний гуманітарний університет, Чернігівська політехніка, Луцький педагогічний коледж, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди тощо) [3–4].

На відміну від довгострокових програм мобільності (наприклад, стажувань чи програм подвійних дипломів), візитових лекторів, гостьові лекції є доступнішими та менш затратними для організації.

Вони можуть проходити як у традиційному аудиторному форматі, так і онлайн, що значно розширює можливості для співпраці навіть за умов обмеженого фінансування чи географічної віддаленості. Важливим компонентом є міжкультурна взаємодія, яка виникає у процесі безпосереднього спілкування студентів з іноземними лекторами. Такі зустрічі сприяють розширенню світоглядних горизонтів молоді, розвитку комунікативних компетентностей, подоланню культурних бар'єрів і формуванню навичок міжкультурного діалогу. Запозичення європейських підходів у викладанні сприяє адаптації освітніх програм українських університетів. У навчальний процес інтегруються нові курси та дисципліни, що відповідають сучасним вимогам європейського освітнього простору, а також забезпечується узгодженість освітніх результатів із міжнародними стандартами.

Окремої уваги заслуговує розвиток онлайн-лекцій, що набув особливого поширення в умовах пандемії COVID-19. Перехід до цифрових форматів зняв географічні бар'єри, відкривши можливості для міжнародної взаємодії без необхідності фізичної мобільності. Це стало важливим кроком до цифровізації освітнього процесу та розширення доступу до міжнародних освітніх практик.

Науковці Норвезького університету природничих наук визначили основні фактори успішного проведення гостьової лекції, а саме: вибір актуальної для майбутньої професійної діяльності здобувачів вищої освіти теми лекції; наявність у викладача курсу професійних зв'язків серед викладачів ЗВО з певної предметної спеціальності та/або фахівців певної професійної сфери як запорука вибору компетентного гостьового лектора; наявність простої процедури для відшкодування витрат на проїзд для запрошених лекторів тощо. Останнє вкрай рідко використовується в українських ЗВО.

Окремої уваги заслуговує виховний потенціал гостьових лекцій. Вони сприяють розвитку громадянських компетентностей студентів, формуванню критичного мислення, толерантності, а також утвердженню європейських цінностей як основи академічного та суспільного життя.

Гостьові лекції проводяться за особистої ініціативи зацікавлених осіб або у відповідності з європейськими проєктами та програмами. Так, програма **Erasmus+** посідає важливе місце у розвитку міжнародної

академічної співпраці українських закладів вищої освіти. Університети активно долучаються до цього проєкту, організовуючи лекції іноземних викладачів та забезпечуючи мобільність власних науково-педагогічних працівників у партнерських закладах освіти. Така взаємодія сприяє формуванню єдиного освітнього простору та створює умови для обміну досвідом на міжінституційному рівні.

Важливим напрямом стають спільні лекційні ініціативи, коли університети об'єднують зусилля для проведення циклів гостьових лекцій за участю викладачів із різних країн (ініціатива Twinning, COIL, DAAD тощо). Цей формат дозволяє поєднати різноманітні наукові школи, забезпечує ширше охоплення тематики та сприяє більшій міжкультурній взаємодії.

Попри значні переваги, практика гостьових лекцій стикається з низкою викликів. Серед них варто виокремити недостатнє фінансування міжнародних освітніх проєктів, мовний бар'єр, який ускладнює ефективне засвоєння матеріалу, слабку популяризацію таких заходів серед студентської та викладацької аудиторії, а також потребу у розбудові сучасної інфраструктури для проведення онлайн-виступів.

Таким чином, гостьові лекції виступають одним із найдинамічніших механізмів обміну знаннями в межах Європейського освітнього простору. Вони сприяють інтеграції України до європейської академічної спільноти, підвищують якість освітнього процесу та формують у студентів нові цінності, що відповідають сучасним вимогам суспільства. Подальший розвиток цієї практики дозволить не лише підвищити рівень національної вищої освіти, але й забезпечити її органічну інтеграцію до спільного європейського освітнього простору.

Перспективи розвитку цього напрямку полягають у розширенні партнерської мережі між університетами, підтримці цифровізації освіти та впровадженні нових онлайн-форматів. Важливо також забезпечити належне фінансування з боку держави та міжнародних фондів, а крім того – посилити популяризацію гостьових лекцій як невід'ємного елемента академічної культури.

Література:

1. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки : Розпорядження Каб. М-в України від 23.02.2022 № 286-р. URL: <http://surl.li/dtmdf> (дата звернення: 04.10.2025).
2. Методичні рекомендації для експертів Національного агентства щодо застосування критеріїв оцінювання якості освітньої програми : рішенням Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти : Протокол від 29 серпня 2019 р. No 9. Режим доступу : <http://surl.li/uoaqe> (дата звернення 03.10.2025).

3. Красильникова Г. В., Снядковський М., Красильников С. Р. Гостьові лекції в освітньому процесі підготовки педагогів професійного навчання. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2024. № 82. С. 33–41. URL: <https://jped.uipa.edu.ua/index.php/JPED/article/view/582/503> (дата звернення: 04.10.2025).

4. Положення про реалізацію програми «Візит-професор», «Гостьовий лектор» у Національному університеті «Львівська Політехніка» : затв. наказом «Про викладення у новій редакції «Положення про реалізацію програми «Візит-професор», «Гостьовий лектор» у Національному університеті «Львівська політехніка»» від 22.12.2021 № 779-1-10. URI: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/pages/2042/nakaz-779-1-10-vid-22122021-1.pdf> (дата звернення: 04.10.2025).

5. Положення про організацію та проведення гостьових лекцій у ХНПУ імені Г. С. Сковороди : затв. Вченою радою Харків. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди від 24.06.2022, протокол № 5. URI: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Normat_dokum/Pol/Polozhennia%20pro%20orhanizatsiiu%20ta%20provedennia%20hostovykh%20lektsii%20u%20KhNPU%20imeni%20H.S.%20Skovorody%20.pdf (дата звернення: 04.10.2025).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-635-5-2>

INTERNATIONAL GRANTS AS A WAY OF ACADEMIC COOPERATION

МІЖНАРОДНІ ГРАНТИ ЯК ІНСТРУМЕНТ АКАДЕМІЧНОЇ СПІВПРАЦІ

**Gerasymenko Anzhelika
Hryhorivna**

*Doctor of Economic Sciences,
Professor,
Vice-Rector for Research, Pedagogical
Activities and International Relations
State University of Trade and
Economics
Kyiv, Ukraine*

**Герасименко Анжеліка
Григорівна**

*доктор економічних наук, професор,
проректор з науково-педагогічної
роботи та міжнародних зв'язків
Державний торговельно-економічний
університет
м. Київ, Україна*

Переоцінити важливість міжнародної академічної співпраці у глобалізованому світі, що розвивається на засадах інноваційності, досить